

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Uygulamaları Trakya University Faculty of Medicine Undergraduate Medical Education Practices in COVID-19 Pandemic Process

Ahmet Muzaffer Demir* (ORCID: 0000-0002-2073-5405)

Mustafa İnan* (ORCID: 0000-0001-8315-4328)

Fulya Öz Puyan* (ORCID: 0000-0001-5853-0109)

Yeter Topçu Tarladaçalışır* (ORCID: 0000-0002-1851-7839)

Bülent Erdoğan* (ORCID: 0000-0002-2158-3490)

Albena Gayef* (ORCID: 0000-0002-1260-0631)

Hasan Murat Çaloğlu* (ORCID: 0000-0003-2102-6034)

Hüseyin Ahmet Tezel* (ORCID: 0000-0002-3054-475X)

* Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Edirne, Türkiye.

Sorumlu Yazar: Ahmet Muzaffer Demir, E-Posta: muzdem001@gmail.com

Özet

Küresel olarak yaşadığımız Covid-19 pandemisi sonucunda, dünyada ve ülkemizde tüm tıp fakültelerinde yüz yüze yapılan tüm teorik dersler ve uygulamalar sonlandırılmış, uzaktan eğitim, dijital eğitim olanakları ile verilmeye başlanmıştır. Fakültemizde 2019-2020 bahar döneminde derslerin büyük bir

çoğunluğu asenkron olarak yapıldı. Pandemi ile üniversitelerde sınavların yüz yüze yapılmaması kararları doğrultusunda sınavlar, Trakya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi ve Medu-Trakya üzerinden online (asenkrone) olarak yapılmıştır. Ulusal çekirdek eğitim programı 2020 yayımlandıktan hemen sonra teorik derslerin ve uygulamaların düzenlenmesi, pandemi koşullarında derslerin yüz yüze, asenkron veya senkron olarak hangi oranlarda yapılacağı ilgili ders ve staj kurulları tarafından planlandı. Sonuç olarak, COVID-19 pandemisinin tıp fakülteleri mezunlarında bulunması gereken yetkinlikler ve yeterlikler üzerinde yeniden düşünme ihtiyacını ortaya çıkardığı kanısındayız. Ayrıca tıp fakültelerinde yüz yüze eğitimin önemi bir kez daha ortaya çıkarken, uzaktan eğitim olanaklarının da etkin bir şekilde kullanılabileceğinin deneyimlendiği düşüncesindeyiz. Buradan hareketle gelecekte

normalleşme süreciyle birlikte tıp eğitimi programlarının gözden geçirilerek yeniden yapılandırılmak suretiyle farklı boyutlara taşınacağı öngörülebilmektedir.

Abstract:

As a result of the Covid-19 pandemic, all theoretical courses and practices held face-to-face in all medical faculties in the world and in our country have been terminated, and distance education has begun to be provided with digital education opportunities. In our faculty, most of the courses in the spring semester of 2019-2020 were held asynchronously. With the pandemic, in line with the decision not to make

Künye: Demir AM, İnan M, Öz Puyan F, Topcu Tarladaçalışır Y, Erdoğan B, Gayef A, Çaloğlu M, Tezel HA. COVID-19 Pandemisi Sürecinde Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Uygulamaları. Tıp Eğitimi Dergisi. 2021;20(60-1): 72-77

Tıp Eğitimi Dünyası / Ocak-Nisan 2021 / Sayı 60-1

face-to-face exams at universities, the exams were conducted online via Trakya University Distance Education Center and Medu-Trakya. Immediately after the publication of the national core education program 2020, the arrangement of the theoretical courses and practices, the rates of face-to-face, asynchronous or synchronous courses under pandemic conditions were planned by the relevant course and internship committees. In conclusion, we believe that the COVID-19 pandemic has raised the need to rethink the competencies required of medical school graduates. In addition, we think that while the importance of face-to-face education is revealed once again in medical faculties, it is experienced that distance education opportunities can also be used effectively. From this point of view, it can be predicted that medical education programs will be revised and restructured to different dimensions with the normalization process in the future.

Giriş

Covid-19 pandemisi ülkemizde ve dünyada tıp eğitimini etkilemekte ve tıp eğitiminde değişimler yaşanmaktadır. Küresel olarak yaşadığımız salgın sonucunda, dünyada ve ülkemizde tüm tıp fakültelerinde yüz yüze yapılan tüm teorik dersler ve uygulamalar sonlandırılmış, uzaktan dijital eğitim olanakları ile verilmeye başlanmıştır.

Bu dönemde tıp fakültelerinin eğitim programında dijital öğrenme ortamlarında sanal hastalar kurgulanarak olgu tartışmalarının oluşturulması amaçlanmış, küçük gruplarla yapılan derslerin (Probleme dayalı öğrenme (PDÖ), takım çalışmasına dayalı öğrenme yöntemlerinin kullanılması vb.) sanal ortamda yapılma yaygınlığı artırılmaya çalışılmıştır. Aktif ve öz-yönelimli öğrenme uygulamalarının yanı sıra meslekler arası eğitimin teşvik edilmesi, tıp eğitimi programlarında temel bilimlerle ilgili içerik düzenlemesinin, klinik öncesi dönem ve klinik stajlardaki teorik ve uygulama sürelerinin yeniden yapılandırılması,

salgının gidişatına göre akademik takvimin yeniden düzenlenmesi çalışmaları gündeme gelmiştir (1). COVID-19 salgını ile tıp öğrencilerinin pandemi sürecindeki rolleri ve klinik içerisinde öğrenci katılımı değişkenlik göstermektedir (2). Bazı fakültelerin ise öğrencileri erken mezun etme durumları söz konusu olmuştur (3,4). Salgın sürecinde, fakültelerin klinik öncesi dönemlerinde uygulanabilen harmanlanmış öğrenme (blended learning) yaklaşımında, farklı eğitim teknolojilerinin, çevrimiçi öğrenme ve yüz-yüze öğrenme süreçlerinin, hedeflenen öğrenme kazanımlarının doğasına göre belli bir akış içinde, belirli oranlarda ve birlikte kullanılması söz konusudur (5).

Aksiyon

Ders programlarının daha etkin yönetilebilmesi için 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılında Fakültemiz tarafından web tabanlı yeni bir bilgisayar programı (MEDU-Trakya) satın alınmıştı ve pandemi döneminde de etkin bir şekilde kullanılmaya devam edildi. Fakültemizde 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz döneminde kuramsal ve uygulamalı derslerimiz olağan biçimde yapıldı, ancak bahar yarıyılıının ilk ayından sonra ülke genelinde uzaktan eğitim kaçınılmaz bir zorunluk haline geldi. Pandemi koşullarının işletilmeye başlamasıyla birlikte fakültemizde eğitim yönetimi krizi nasıl yöneteceği konusunu kendi içinde değerlendirdi. Öz Değerlendirme Komisyonumuz (ÖDK) acilen toplanarak bir eylem planı oluşturdu. Ortaya konulan çözüm önerileri öğrenci temsilcileriyle de paylaşıldı ve sırasıyla Eğitim Komisyonu, Fakülte Kurulu ve Trakya Üniversitesi Senatosunda görüşülerek yürürlüğe konuldu. İlerleyen süreçte Yükseköğretim Kurulu'nun tavsiye kararları dikkate alınarak pandeminin başından itibaren 15 Mart-15 Ekim 2020 döneminde toplam çevrim içi 5 Eğitim Komisyonu ve aynı sayıda Fakülte Kurulu

yapılarak yeni gelişen durumlara göre akademik takvim, teorik ve uygulamalı derslerin verilme yöntemleri ile sınav yöntemleri gözden geçirildi. Bu dönemde öğrenci görüşleri de önemsendi ve toplamda 4 kez öğrenci temsilcileriyle çevrim içi bir araya gelmek suretiyle geri bildirimler alındı. Sonuç olarak bahar dönemindeki tüm kuramsal dersler ve uygulamalar pandemi nedeniyle yüz yüze olarak devam ettirilemedi. Fakültemizin online teknik alt yapısı izin verdiğinden her öğretim üyesi teorik derslerinin “Power Point” sunularını ve ders sunum video kayıtlarını MEDU-Trakya sistemine yükledi. İsteyen öğretim üyeleri amfilerde Trakya Üniversitesi Rektörlüğü tarafından sağlanan olanaklarla kameraman eşliğinde dersleri kayıt ettiler ve bu görüntüler ders program çizelgesine göre ilgili ders alanına yüklendi. 2019-2020 döneminde krizin ani gelişmesi ve öğretim üyelerimizin klinik çalışmalarının da etkisiyle Bahar dönemindeki derslerin tümü asenkron olarak verildi.

Ulusal çekirdek eğitim programı (UÇEP)-2020 yayımlandıktan hemen sonra teorik derslerin ve uygulamaların düzenlenmesi, pandemi koşullarında derslerin yüz yüze, asenkron veya senkron olarak hangi oranlarda yapılacağı, sürecin gidişine göre değişiklik gösterebilecek şekilde uyarlanarak, ilgili ders ve staj kurulları tarafından planlandı. Böylelikle 2020-2021 eğitim öğretim yılı için hazırlıklar tamamlanmış oldu. 2020-2021 eğitim öğretim yılındaki kuramsal dersler, temel hekimlik uygulamaları ve tüm diğer uygulamaların semptomlar, çekirdek hastalıklar, klinik durumlar ve öğrenme düzeyleri dikkate alınarak UÇEP 2020 ile eşleştirme çalışmaları devam etmektedir.

Covid-19 salgını sürecinde intörn eğitimi ve intörn doktorların hastanelerde çalışması, gönüllü olarak görev almaları ile ilgili ülkemizde ve dünyada farklı uygulamalar olduğu görülmüştür. Fakültemizde intörn doktorlara bir anket formu uygulanarak Covid-19 pandemi

sürecine ilişkin görüşleri soruldu ve 5 intörn doktor gönüllü olarak görev almayı kabul etti. Bu geri bildirimler de dikkate alınarak Tıp fakültemiz pandemi nedeniyle intörn doktorların 2019-2020 eğitim öğretim yılını online olarak tamamlamalarının daha uygun olacağına karar vermiş ve intörn öğrencilerimizin kalan staj döngülerinin ödev ve projeler ile tamamlamaları sağlanmıştır. 13 Temmuz 2020 tarihinde ise yeni dönem intörn öğrencilerimiz yüz yüze eğitimlerine çağırıldı. Çalışmaya başlamadan önce her öğrenci COVID-19 enfeksiyonu açısından Sağlık Bakanlığı'nın konu ile ilgili Bilim Kurulu'nun önerileri doğrultusunda hazırlanan rehberlerde tanımlanan biçimde değerlendirildi. Ayrıca eğitimlerine başlamadan önce, Tıp Eğitimi Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (TEPDAD) web sayfasında <https://online.tepdad.org.tr/course/view.php?id=14> adresinden kullanıma açılan İntörn Hekimlere Yönelik COVID-19 Kursunun tamamlamaları ve kurs sonunda alınacak sertifikanın Dekanlık Öğrenci İşleri Bürosuna teslim etmeleri sağlandı. Ayrıca intörlere yönelik uyum programı hazırlanarak ders başlıkları MEDU-Trakya'da yapılandırıldı. Ders programı içinde yer alan derslerin/dökümanların (ses/video) MEDU-Trakya sistemi üzerinden izlenmesi, takip edilmesi ve sonrasında onay formunun doldurularak MEDU-Trakya üzerinden gönderilmesiyle eğitimler tamamlandı. Her intörnün bu dersleri izledikten sonra göreve başlaması sağlanmış oldu.

Fakültemizde pandemi sürecinin başından itibaren öğretim elemanlarımızın uzaktan eğitim süreçlerini uygun ve verimli kullanabilmeleri için gereken destek sağlandı ve bilgilendirici kılavuzlar tüm öğretim üyeleri ile paylaşıldı. Öğretim üyeleri bireysel olanaklarıyla ya da Dekanlık, Rektörlük ve Eğitim Destek Birimi aracılığı ile sağlanan teknik destekle dersleriyle ilgili hazırlıkları yapabildiler. Ders programında yer alan bütün teorik derslerin eğitim

materyalleri MEDU-Trakya sistemine yükledi. Yüz yüze yapılması gereken temel hekimlik uygulamaları ise 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılında Alan İçi Seçmeli Derslerde ve İntörlük döneminde seçmeli stajlarda telafi edilecek şekilde planlandı. Bunlara ek olarak pandemi süreci ile birlikte anket formları güncellenerek ders ve staj kurulları ile ilgili öğrenci ve öğretim üyesi geribildirimleri Medu-Trakya sistemi üzerinden alındı.

2020-2021 eğitim öğretim yılında güz yarıyılında eğitim öğretimin yüz yüze yapılamayacağı netlik kazandıktan sonra Öz Değerlendirme Komisyonu (ÖDK), Eğitim Komisyonu; Fakülte Kurulu ve Trakya Üniversitesi Senatosu silsilesi takip edilerek akademik takvim güncellendi. Teorik dersleri ilk üç sınıfta ve 4. sınıfta güz yarıyılında online olarak bitirip bahar yarıyılında da tüm temel hekimlik uygulamaları (THU), hasta başı uygulamalar ve diğer uygulamaların devam edeceği öngörülen Covid-19 salgınında sosyal mesafeyi koruyacak şekilde az sayıda öğrenci gruplarına ayrılarak yapılması düşünüldü. Ayrıca 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde yapılamayan temel hekimlik uygulamalarının telafi edilmesi için yeniden planlamalar yapıldı. Eğitim programımızdaki dikey koridor derslerinin asenkron ve senkron online olarak yapılması, alan içi seçmeli derslerinin ve PDÖ oturumlarının küçük gruplar halinde yüz yüze ve gereklilik halinde senkron online yapılmaya devam edilmesi kararlaştırıldı. Öğrenen merkezli eğitim etkinliklerinin bir kısmının (olgu çözümlenmeleri) online olarak yapılması yönünde çalışmalar planlandı. Öte yandan asenkron derslerin yanısıra senkron ve harmanlanmış öğrenme (blended learning) olanaklarının artırılması, mesleki sağlık güvenlik- biyolojik etkenlerden korunma ile ilgili derslerin yapılandırılması, THU'ların asenkron versiyonun da hazırlıkları, online sınavlarda çoktan seçmeli sorular dışında

çeşitliliğin artırılması, UÇEP 2020'ye uygun şekilde teorik derslerin ve uygulamaların düzenlenmesi çalışmaları devam etmektedir Tıp eğitiminin önemli bir kısmı olan klinik eğitim döneminde pandemi sürecinde öğrenciler klinik ortamlarda yüz yüze hasta başı uygulamalar ile eğitimlerde yer alamamıştır. Pandemi sürecinde; öğrencilerin öz-yönelimli öğrenme becerilerinin desteklenmesi için slayt ve sunumların yanı sıra öğrenme konularıyla ilgili çeşitli kaynak ve materyallerin de öğrencilerle paylaşılması, senkron ya da asenkron olarak gerçekleştirilen teorik dersler dışında, öğrenmeyi ve entegrasyonu destekleyici yöntemlerin (örn. interaktif hasta tartışmaları, klinik problem çözme oturumları, ek okuma materyalleri, ödevler vb.) kullanılması ile sürecin zenginleştirilmesi önemlidir (6). Uzaktan öğretim yoluyla verilebilecek dersler için "Tersyüz sınıf" gibi çevrimiçi destekli yöntemler kullanılabilir. Yayın üzerinden vaka tartışması gibi grup çalışmalarının mümkün oldukça dijital ortamlarda yapılması, vaka analizleri gibi uygulamaların da ek olarak değerlendirilmesi gibi etkinliklerin eğitim sistemine dahil edilmesi düşünülebilir. Ölçme değerlendirme açısından çevrimiçi bir testin içinde birden farklı türde soru bulunması sağlanmalıdır. Temel bilgilerin öğrenilip öğrenilmediğini ölçmek amacıyla çoktan seçmeli sorular kullanılırken üst düzey öğrenmelerin gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçmek amacıyla uzun cevaplı sorular kullanılabilir (7). YÖK'ün aldığı karar doğrultusunda, salgın dönemi sonlanıncaya kadar tüm ölçme değerlendirme etkinliklerinin dijital ortamlarda yapılması zorunluluğu doğmuştur (8). Pandemi ile üniversitelerde sınavların yüz yüze yapılmaması kararları doğrultusunda sınavlar, Trakya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi (TUZEM) ve Medu-Trakya üzerinden online olarak yapılmıştır. Bağlantı, yazılım, donanım, güvenlik ile ilgili

gerekli tüm önlemler alınmıştır. Ölçme değerlendirme araçlarının ve sınavlarda soru türlerinin çeşitlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması planlanmıştır. Covid-19 pandemisi nedeniyle online yapılan sınavlar ile ilgili duyurular, MEDU-Web Tabanlı sınav ve TUZEM-Web Tabanlı sınav ile ilgili bilgilendirmeler MEDU'dan yapılmıştır.

Uzaktan eğitim süreçleri fakültelerin amaç ve hedeflerinin ne kadarını karşıladığı tartışmalıdır. Bu süreçlerin yürütülmesi için fakültelerin kentine özgü yönerge ve yönetmeliklerinin olmadığı da bilinmektedir. Bu amaçla fakültemizin amaç ve hedeflerinde uzaktan eğitim ile ilişkili hedeflerde güncellenerek eklenmiştir. Ayrıca Tıp fakültemizin "Uzaktan Eğitim Süreçlerinin Yönetimi Usul ve Esasları" ile ilişkili bir yönerge çalışılması yapılmıştır. Program değerlendirme süreçlerinin değerlendirilmesi de bir diğer sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrenci ve öğretim üyeleri geri bildirim anket formları uzaktan eğitim göz önüne alınarak güncellendi. Öğrenci ve öğretim üyesi geri bildirim anketleri, Öğrenci-Dekan görüşmeleri, Öğrenci-Sınıf Koordinatörleri ve Tıp Eğitimi Öğrenci Kolu-Eğitim Yönetimi toplantıları ile 2019-2020 yılı program değerlendirmesi tamamlanmaya çalışıldı.

Bir diğer sorun ise akademik danışmanlık işlemleri ve öğrenci topluluk toplantılarının nasıl yönetileceği idi. Akademik danışmanlık değerlendirme işlemlerinin tümünün online alt yapısı hazırlandı ve görüşmeler dahil çevrimiçi yapılmaya çalışılmaktadır. Öğrenci toplulukları ile sık olarak çevrimiçi görüşmeler ayarlandı ve topluluk faaliyetleri çevrim içi yapılmaya başlandı. İlerleme kaydedemediğimiz tek durumun sosyal sorumluluk projelerinin ve saha çalışmalarının yönetimidir. Bu konuda daha önce kurulmuş olan sosyal sorumluluk projeleri komisyonu çalışmalarına devam etmektedir.

Fakültemizde eğitim programı ile ilgili olarak

yapılan tüm değişiklikler ve düzenlemeler, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı, Başkoordinatörlük, Özdeğerlendirme Komisyonu, Dekanlık, eğitim ile ilgili tüm komisyonlar arasında koordinasyon ile yapılmış, ders ve staj kurullarında çalışmalar yapılarak Eğitim Komisyonu ve Fakülte Kurulu kararları ile eğitim programındaki düzenlemeler kabul edilmiştir. Fakültemiz diğer fakülteler ile ve tıp eğitimi anabilim dalları ile iletişim kurarak eğitim programının düzenlenmesi ile ilgili bilgi ve deneyim paylaşımı içerisinde çalışmalarını yürütmüş ve ileriye yönelik planlamalarını yapmıştır.

Sonuç

COVID-19 pandemisinin tıp fakülteleri mezunlarında bulunması gereken yetkinlikler ve yeterlikler üzerinde yeniden düşünme ihtiyacını ortaya çıkardığı kanısındayız. Ayrıca tıp fakültelerinde yüz yüze eğitimin önemi bir kez daha ortaya çıkarken, uzaktan eğitim olanaklarının da etkin bir şekilde kullanılabilmesinin deneyimlendiği düşüncesindeyiz. Buradan hareketle gelecekte normalleşme süreciyle birlikte tıp eğitimi programlarının gözden geçirilerek yeniden yapılandırılmak suretiyle farklı boyutlara taşınacağı öngörülebilir.

Kaynaklar

1. Rose S, Medical Student Education in the Time of COVID-19, JAMA. Published online March 31, 2020. doi:10.1001/jama.2020.5227
2. Farber On. Medical students can help combat Covid-19. Don't send them home. STAT. 14 March 2020. Accessed at www.statnews.com/2020/03/14/medical-students-can-help-combat-covid-19 on 21 March 2020.
3. Krieger P, Goodnough A. Medical students, sidelined for now, find new ways to fight coronavirus. The New York Times. 23 March 2020. Accessed at

www.nytimes.com/2020/03/23/health/medical-students-coronavirus.html on 24 March 2020.

4. Teeman T. 'This is what we signed up for': meet the med school grads fast-tracked to the coronavirus front line. Daily Beast. 3 April 2020. Accessed at www.thedailybeast.com/medical-school-graduates-fast-tracked-to-the-coronavirus-front-line-say-this-is-what-we-signed-up-for on 5 April 2020.

5. COVID-19 Salgını Döneminde Klinik Öncesi Dönemde Tıp Eğitimi ile ilgili TEPDAD Önerileri-5, 3 Mayıs 2020.

6. COVID-19 Salgını Döneminde Klinik Eğitim ve İntörnlük Döneminde Tıp Eğitimi ile ilgili TEPDAD Önerileri-4, 10 Nisan 2020.

7. Yükseköğretim Kurulu, Küresel Salgında Yeni Normalleşme Süreci, Temmuz 2020, <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2020/kuresel-salginda-yeni-normallesme-sureci-2020.pdf>

8. Covid-19 Salgını Döneminde Tıp Eğitiminde Ölçme Değerlendirme ile ilgili TEPDAD Önerileri-6, 31 Mayıs 2020